

رابطه میزان پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در بیمارستان شهید بهشتی بابل

لیلا ریاحی^۱، پوران رئیسی^۲، معصومه محمدزاده الهوردیخانی^۳

۱. استادیار، گروه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

۲. دانشیار، گروه پژوهش، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

۳. کارشناس ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران.

مندیش / دوره پنجم / شماره ۸ و ۹ / پاییز و زمستان ۱۳۹۳

چکیده

زمینه و هدف: مقوله پاسخگویی برای سیاست‌گذاران سلامت بسیار اهمیت دارد. از سویی پایبندی به اصول اخلاق حرفه‌ای، سلامت و رفاه بیماران را در مرکز توجهات خود قرار می‌دهد. این مطالعه با هدف بررسی رابطه میزان پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در بیمارستان شهید بهشتی انجام شد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه از نوع همبستگی است که در سال ۱۳۹۲ در بیمارستان شهید بهشتی بابل انجام گرفت. جامعه آماری شامل پرستاران با تحصیلات دانشگاهی بودند که به روش سرشماری (۲۸۵ نفر) تعیین شدند. ابزار مطالعه پرسشنامه استاندارد حرفه‌ای و مراقبتی پرستاران بود که اعتبار آن به روش اعتبار محتوی بود و پایایی آن از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ اندازه‌گیری شد. داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۷ و آزمون همبستگی اسپیرمن تحلیل گردید.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از این مطالعه نشان داد بین میزان پاسخگویی پرستاران در نقش متخصص بالینی با اخلاق حرفه‌ای ($p=0/037$) داشت. ولی بین سایر مؤلفه‌ها (نقش پژوهشگری و نقش مدیر) با اخلاق رابطه معناداری مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: بین پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد با توجه به نتایج پیشنهاد می‌شود جهت ارتقاء هر چه بیشتر، مدیران، برنامه‌ریزان و مربیان با برنامه‌های آموزشی و تدوین خط مشی‌های مورد نیاز توجه لازم را در زمینه رعایت استانداردهای عملکرد حرفه‌ای و اخلاق حرفه‌ای پرسنل درمانی به عمل آورند.

واژه‌های کلیدی: پاسخگویی پرستاران، اخلاق حرفه‌ای، بیمارستان.

مقدمه

اخلاق شامل اصول و ارزش‌هایی است که بر رفتارهای فردی و جمعی تحت عنوان درست یا غلط حاکمیت دارد (۱). رویکرد دنیای امروز را می‌توان بازگشت به عقلانیت و اخلاق دانست (۲). اخلاق حرفه‌ای یکی از مسائل اساسی همه جوامع بشری است که هر جامعه‌ای نیازمند آن است تا ویژگی‌های اخلاق حرفه‌ای مانند دلبستگی به کار، روحیه مشارکت و اعتماد، ایجاد تعامل با یکدیگر و غیره تعریف و برای تحقق آن فرهنگ‌سازی کنند (۳). رعایت معیارهای اخلاق حرفه‌ای در مراقبت پرستاری از بیماران امری بسیار مهم و ضروری محسوب می‌شود که با توجه به شواهد و به دلایل مختلفی از سوی پرستاران به طور ایده‌آل، آن‌چنان که شایسته بیماران و فرهنگ ما می‌باشد رعایت نمی‌شود و نسبت به این مسأله سهل‌انگاری شده است (۴)، به طوری که نگرانی‌های عمومی در ارتباط با چالش‌های اخلاقی در این حیطه در حال افزایش است. بنا بر مطالعات موجود، حدود ۱۱ درصد از پرستاران هر روز و ۳۶ درصد هر چند روز یک بار با چالش‌ها و مشکلات اخلاقی روبه‌رو هستند (۳). امروزه بسیاری از کشورها به این بلوغ فکری رسیده‌اند که بی‌اعتنایی به مسائل اخلاقی و فرار از مسئولیت‌ها و تعهدات اجتماعی به از بین رفتن سازمان می‌انجامد به همین دلیل بسیاری از مؤسسات و سازمان‌های موفق، برای تدوین استراتژی اخلاقی احساس نیاز کرده و به این باور رسیده‌اند که باید در سازمان یک فرهنگ مبتنی بر اخلاق رسوخ کند، از این‌رو کوشیده‌اند به تحقیقات درباره اخلاق حرفه‌ای جایگاه ویژه‌ای بدهند. هرچند رعایت اخلاق در همه مشاغل با اهمیت است اما در حرفه پرستاری این موضوع ضرورت بیشتری دارد (۵). رعایت معیارهای اخلاق در عملکرد پرستاری از سایر موارد مراقبت حساس‌تر و مهم‌تر می‌باشد (۶). ماهیت ذاتی پرستاری، احترام به حقوق انسان از جمله حقوق فرهنگی، حق زندگی و انتخاب، احترام به شأن و رفتار با احترام است (۷). رعایت ضوابط اخلاقی در کار پرستاری به بهبود خدمات پرستاری منجر می‌گردد و بهبود کیفیت کار پرستاران تأثیر بسزایی در ارتقای فرایند بهبودی بیماران دارد (۶). همچنین Vinson در بین پنج عنصر معرفت‌شناختی و بنیادی

در پرستاری (شامل دانش پرستاری، هنر پرستاری، دانش فردی، اخلاق پرستاری و دانش اجتماعی سیاسی)، اخلاق پرستاری را استفاده از تفکر انتقادی و استدلال منطقی شرایط اخلاقی و فلسفی تعریف کرده است (۴).

مطالعات نشان می‌دهد تمامی پرستاران صرف نظر از نوع تخصص خود نیازمند راهنمایی در تصمیم‌گیری‌های بالینی و اخلاقی هستند. وجود راهنماهای اخلاقی می‌تواند کیفیت عملکرد پرستاران را در حرفه خود ارتقاء دهد و موجب یکپارچگی عملکرد دانش بنیان مبتنی بر اخلاقیات آن‌ها، در شرایط مختلف گردد (۵).

پاسخگویی عبارت از وضعیت جوابگو بودن فرد در برابر دیگران در قبال کارهای انجام شده می‌باشد. در حال حاضر نظام مراقبت بهداشتی - درمانی، وارد عصر پاسخگویی شده است و با تغییرات سریعی که در نظام بهداشتی - درمانی رخ می‌دهد، پاسخگویی حرفه‌ای از اهمیت بالایی برخوردار شده است. طبق تعریف، استاندارد مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، "حفظ استانداردهای عملکرد پرستاری و هدایت حرفه‌ای تعیین شده بر اساس حیطه و گستره عملکرد" می‌باشد. بر اساس این تعریف، هر پرستاری مسئول و پاسخگوی عملکرد خود و هدایت و جهت‌دهی به عملکرد خود، در مسیر دستیابی به استانداردهای حرفه‌ای و قانونی است. پرستار در برابر ارائه مراقبت‌های بالینی مطلوب و ماهرانه، پاسخگوی جامعه است (۸).

در سال‌های اخیر در کشور ما اقدامات مؤثری در راستای بهینه ساختن سطح ارائه خدمات در مراکز درمانی انجام و نگاه‌های مختلفی به فعالیت پرستار به ویژه در بعد اخلاقی شده است؛ برخی ارتباط با همکار و بیمار، دارو دادن، رعایت حقوق بیمار، استدلال اخلاقی و غیره را عملکرد اخلاقی تعریف نموده و مورد بررسی قرار داده‌اند، اما گستره اخلاق پرستاری به‌اندازه تمام شرح وظایف پرستاری است و از آنجا که پرستاران بزرگترین گروه ارائه‌کننده خدمت در سیستم درمانی هستند و تأثیر بسزایی بر کیفیت مراقبت بهداشتی، درمانی دارند و رعایت موازین اخلاقی عاملی مؤثر برای بهتر شدن عملکرد پرستار در ارائه مراقبت با کیفیت خواهد بود و در بررسی‌های

شده با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۱۷ و با کمک آزمون‌های آماری توصیفی و نیز آزمون همبستگی اسپیرمن برای تعیین ارتباط متغیرهای کیفی انجام شد.

یافته‌ها

پس از تجزیه و تحلیل داده‌های ۲۴۳ پرسشنامه تکمیل شده توسط واحدهای پژوهش، مشخصات دموگرافیک مشخص شد که ۳۸/۷ درصد از آزمودنی‌ها مرد و ۶۱/۳ درصد زن بودند. گروه سنی ۳۰-۴۰ سال با ۵۶ درصد بیشترین فراوانی در بین رده‌های سنی متفاوت را دارا بودند. ۲۶/۳ درصد بین ۲۰-۳۰ سال، ۵۶ درصد بین ۳۰-۴۰ سال، ۱۷/۷ درصد بین ۴۰-۵۰ سال و بیشتر سن داشتند. بیشتر آزمودنی‌های پژوهش در بخش جراحی فعالیت داشتند با ۴۵/۳ درصد و کمترین بخش ویژه با ۲۵/۱ درصد بوده‌اند (جدول شماره ۱).

با توجه به خروجی آزمون (جدول شماره ۲) وضعیت توزیع نرمالیتی داده‌های شاخص‌های پاسخگویی و اخلاق حرفه‌ای مشخص شد توزیع کلیه داده‌ها غیر نرمال می‌باشد لذا با توجه به توزیع داده‌ها از آزمون‌های ناپارامتریک جهت پاسخگویی به اهداف تحلیلی استفاده شد. میزان ($p < 0.05$) می‌باشد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که بین پاسخگویی پرستاران در نقش متخصص بالینی با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در سطح خطای ۵ درصد اختلاف معناداری وجود دارد ($p = 0.037$) و ضریب همبستگی ۰/۱۳۴ می‌باشد.

همچنین بین پاسخگویی پرستاران در نقش آموزش‌دهنده با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در سطح خطای ۵ درصد اختلاف معناداری وجود دارد ($p = 0.000$) ضریب همبستگی ۰/۲۳۱ می‌باشد (جدول شماره ۳).

به عمل آمده از مراکز درمانی، تاکنون ارتباط میزان پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری ارائه نشده است.

با عنایت به اهمیت اخلاق حرفه‌ای پرستاران و اثرات گسترده‌ای که بر بیماران و نظام سلامت کشورمان دارد این مطالعه به بررسی ارتباط میزان پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در بیمارستان شهید بهشتی بابل پرداخت.

روش بررسی

مطالعه حاضر از نوع همبستگی است که در سال ۱۳۹۲ در بیمارستان شهید بهشتی بابل انجام گرفت. جامعه آماری شامل پرستاران با تحصیلات کارشناسی و بالاتر بیمارستان شهید بهشتی بابل می‌باشد. در این مطالعه از روش سرشماری استفاده شده و کلیه پرسنل پرستاری که ۲۸۵ نفر می‌باشند به عنوان افراد نمونه در مطالعه شرکت داشتند.

داده‌های مربوط به جامعه آماری با استفاده از پرسشنامه توسط پژوهشگر از بیمارستان مورد نظر جمع‌آوری گردید. روش جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه استاندارد حرفه‌ای و مراقبتی پرستاران بود که توسط دفتر ارزشیابی مراقبت‌های پرستاری وزارت بهداشت تهیه شده و شامل دو بخش اطلاعات دموگرافیک و سؤالات مربوط به چهار نقش مختلف پرستاران (متخصص بالینی، آموزش‌دهنده، مدیر و پژوهشگر) و سه حیطه از پرسشنامه اخلاق حرفه‌ای می‌باشد. پاسخ‌ها به روش نمره‌دهی لیکرت از بسیار مخالفم تا بسیار موافقم به صورت نمره‌گذاری از ۱ تا ۵ انجام شد. همچنین به منظور تعیین اعتبار پرسشنامه از روش سنجش اعتبار به وسیله قضاوت جمعی از اساتید و متخصصین دانشگاهی استفاده گردید. پایایی پرسشنامه نیز از طریق مطالعه پایلوت تعیین گردید و میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد. در پایان داده‌های جمع‌آوری

جدول شماره ۱- فراوانی کارکنان مورد پژوهش بر حسب خصوصیات دموگرافیک

متغیر	گروه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۹۴	۳۸/۷
	زن	۱۴۹	۶۱/۳
سن	۳۰-۲۰	۶۴	۲۶/۳
	۴۰-۳۰	۱۳۶	۵۶
	۵۰-۴۰	۴۳	۱۷/۷
بخش محل کار	داخلی	۷۲	۲۹/۶
	جراحی	۱۱۰	۴۵/۳
	ویژه	۶۱	۲۵/۱
سابقه کاری	کمتر از ۵ سال	۵۴	۲۲/۲
	۵-۱۰ سال	۴۸	۱۹/۸
	۱۰-۱۵ سال	۶۶	۲۷/۲
	بیشتر از ۱۵ سال	۷۵	۳۰/۹
نوع استخدام	رسمی	۹۶	۳۹/۵
	پیمانی	۱۱۲	۴۶/۱
	قراردادی	۳۵	۱۴/۴
تاهل	مجرد	۷۷	۳۱/۷
	متاهل	۱۶۵	۶۷/۹

جدول شماره ۲- خروجی آزمون وضعیت توزیع داده‌های مؤلفه‌های پاسخگویی پرستاران و اخلاق حرفه‌ای پرستاران

مؤلفه	پرستار در نقش متخصص بالینی	پرستار در نقش آموزش دهنده	پرستار در نقش مدیر	پرستار در نقش پژوهشگر	اخلاق حرفه‌ای پرستاران
Kolmogorov-Smirnov	۱/۸۳۲	۱/۳۷۷	۱/۳۷۸	۲/۲۹۹	۲/۶۳۰
P-value	۰/۰۰۲	۰/۰۴۵	۰/۰۴۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد	۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳	۲۴۳

جدول شماره ۳ - همبستگی میان پاسخگویی پرستاران و مؤلفه‌های آن با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در بیمارستان شهید بهشتی بابل

متغیرها	پارامتر	نقش متخصص بالینی	نقش آموزش دهنده	نقش مدیر	نقش پژوهشگر
اخلاق حرفه‌ای	ضریب همبستگی	۰/۱۳۴	۰/۲۳۱	۰/۱۱۸	۰/۰۹۳
	p-value	۰/۰۳۷	۰/۰۰۰	۰/۰۶۷	۰/۱۴۷

بحث و نتیجه‌گیری

به طور کلی از نتایج تحلیلی این پژوهش می‌توان دریافت، در زمینه مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی پرستاران در نقش متخصص بالینی، همچنین آموزش به بیمار و همراهان بیمار و رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای رابطه مستقیم وجود دارد.

پرستاران در برابر عملکرد خود پاسخگو هستند و متناسب با مسئولیت‌های حرفه‌ای و استانداردهای عملکرد حرفه‌ای، فعالیت می‌کنند. همچنین با احترام به ارزش‌های دیگران در حفظ استانداردهای حرفه‌ای خود، رعایت قوانین و مقررات و عملکرد اخلاقی، احساس مسئولیت می‌نمایند.

افزایش رضایت‌مندی بیماران و ارتقای کیفیت خدمات مراقبتی می‌باشد، نتایج این مطالعه می‌تواند سیاست‌گذاران نظام سلامت را در طراحی برنامه‌های ترویجی و نظارتی و مدیریتی جهت بهبود وضعیت رعایت اصول اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای و مراقبتی پرستاری، یاری نموده و راهنمای خوبی برای مدیران آموزش پرستاری در جهت تغییر یا تعدیل واحدهای درسی دانشجویان به منظور آشنایی آنان با کدهای اخلاق پرستاری و استانداردهای حرفه‌ای و مراقبتی پرستاری باشد.

پژوهش حاضر به سبب تعیین رابطه میزان پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری به مدیران پرستاری کمک می‌کند تا برای بهبود عملکرد اخلاقی پرستاران چاره‌اندیشی کنند و همراه با پیشرفت فناوری‌های پزشکی پرستارانی را تربیت نمایند که توان ارائه مراقبت جامع و کل‌نگر داشته باشند.

با توجه به نتایج تحقیق پیشنهاد می‌شود جهت ارتقاء هرچه بیشتر، مدیران و برنامه‌ریزان با برنامه‌های آموزشی و تدوین خط‌مشی‌های مورد نیاز توجه لازم را در زمینه رعایت استانداردهای عملکرد حرفه‌ای و اخلاق حرفه‌ای پرسنل درمانی به عمل آورند.

تشکر و قدردانی

این جانب و همکارانم از مساعدت معاونت درمان و معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بابل و تمامی کسانی که ما را در این پژوهش یاری کردند کمال تشکر را می‌نمایم.

مطالعه جعفری‌منش و همکاران نشان داد که دانشجویان ابعاد کدهای اخلاق حرفه پرستاری را در کار خود رعایت می‌کنند ولی از دستورالعمل خاصی پیروی نمی‌کنند. نتایج این مطالعه گویای این واقعیت است که رعایت اخلاق حرفه‌ای در پرستاران در حد مطلوب بوده است، قبادی‌فر و همکاران نشان دادند که میزان رعایت کلی کدهای اخلاقی از میزان متوسطی برخوردار بود همچنین براتی مارنانی و همکاران میانگین میزان رعایت ارزش اخلاقی پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری و وجدان کاری از نظر پرستاران بالاتر از دیدگاه بیماران گزارش کردند و درخصوص میزان رعایت اخلاق حرفه‌ای نتیجه گرفتند که عملکرد پرستاران نامطلوب می‌باشد.

یافته‌های این مطالعه نشان داد بین پاسخگویی پرستاران با اخلاق حرفه‌ای پرستاری در سطح خطای ۵ درصد اختلاف معناداری وجود دارد ($p=0/001$) به طور کلی از نتایج تحلیلی این پژوهش می‌توان دریافت، از آنجایی که بیمارستان‌ها مانند سایر سازمان‌های دولتی بنا به مأموریت‌شان، باید در قبال عملکرد خود پاسخگو باشند. کارکنان بیمارستان باید از استانداردهای حرفه‌ای مهارت پیروی کنند و جهت ارتقاء هرچه بیشتر، مدیران، برنامه‌ریزان و مربیان با برنامه‌های آموزشی و تدوین خط‌مشی‌های مورد نیاز توجه لازم را در زمینه رعایت استانداردهای عملکرد حرفه‌ای و اخلاق حرفه‌ای پرسنل درمانی به عمل آورند تا بر اساس آن، پرستاران بتوانند در هر حیطه‌ای که مسئولیت آن را به عهده می‌گیرد، بهترین و مناسب‌ترین نقش حرفه‌ای خود را ایفا نمایند. از آنجا که عمل کردن به آیین اخلاق پرستاری و استانداردهای حرفه‌ای و مراقبتی پرستاری، راهکار مؤثری برای پیشگیری از آشفتگی‌های اخلاقی پرستاران،

References

1. Mohammad Ebrahim M, Jollaie S, Bakhshande B, Asgarzade M, Vasheghani Farahani A, Shareiat E, et al. Nursing ethics codes in Iran: report of a qualitative study. *Iran J Med Ethics Hist Med*. 2010; 3(2): 46-52. [In Persian]
2. Borhani F, Alhani F, Mohammadi E, Abbaszadeh A. Develop in competence of professional nursing ethics, needs and challenges in ethics education. *Iran J Med Ethics Hist Med*. 2009; 2(3): 27-38. [In Persian]
3. Sanjari M, Zahedi F, Larijani B. Ethical codes of nursing and the practical necessity in Iran. *Iranian J Publ Health*. 2008; 37(1): 22-7. [In Persian]
4. Dhqany A, kermanshahi S. criteria of professional ethics from the perspective of nursing staff Tehran University of Medical Sciences. *Iran J Med Sci*. 2008; 9(3): 216-208. [In Persian]
5. Marnani Barati A, Georgian H, Khatami Firouz Abadi A, Haqqani H, Marandi F. Patients' views of nurses and nursing ethics rules a hospital in Tehran University of Medical Sciences. *Iran J Med Ethics Hist Med*. 2012; 7(23): 63-79. [In Persian]
6. Jormsri P, Kunavicticul W, Ketefian Sh, Chaowalit A. Moral competence in nursing practice. *Nursing Ethics*. 2005; 12(6): 582-93.
7. Weaver K. Ethical sensitivity: state of knowledge and needs for further research. *Nursing Ethics*. 2007; 14(2): 141-55.
8. Salsali M, Zaghrytfrshy M, Nokthdan H, Madah SB, Gevari A. Professional standards of nursing care. Tehran: mhrravsh; 2005. P.1-49. [In Persian]

Relationship between nurses' accountability and professional nursing ethics in Babol Shahid Beheshti Hospital

Riahi L¹, Raeissi P², Mohammadzade M³

1. Assistant Professor, Department of Health Services Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Ira
2. Associated Professor, Department of Research Methodology, School of Management and Medical Information, Tehran university of Medical sciences, Tehran, Iran.
3. MSc. in Health Services Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Abstract

Background & Aim: Accountability is a very important issue for health policymakers. On the other hand, respecting the professional ethics looks attentively at the health and welfare of patients. This study aimed to investigate the relationship between nurses' accountability and professional nursing ethics in Shahid Beheshti Hospital.

Materials & Methods: This is a correlation study that was performed at Babol Shahid Beheshti Hospital in 2013-2014. The statistical population includes graduated nurses selected by census method (285 samples). The study tool was a standardized nursing care questionnaire. Its validity was measured by validation assessment method and the reliability was measured by Cronbach's alpha method ($\alpha=0.86$). Data were analyzed using the SPSS17 software, spearman correlation test.

Results: The results showed that there was a significant statistical relationship between nurses accountability rate as clinical specialists and professional ethics ($r=0.134$, $p=0.037$) and also between nurses accountability rate as educators and professional ethics ($r = 0.231$, $p=0.000$). But there was no significant relationship between other components (eg researcher and manager) and professional ethics.

Conclusion: There is a significant positive relationship between nurses accountability and professional nursing ethics. According to the results, It is suggested that, in order to develop more than before, the managers, planners and educators should more attend to the following of professional performance standards and professional ethics of Medical staffs through training programs and codifying needed policies.

Keywords: Nurses accountability, Professional ethics, Hospital

